

KPSS TARİH · ÜNİTE 6 / 13 · OSMANLI TARİHİ

Osmanlı Dağılma Dönemi (XIX. yy): KPSS Hap Bilgi

Bu ünite
22 çıkmış soru (2012-2021)
bu bloktan yılda ~9 soru
22 ÖSYM tuzağı

KPSS'de Osmanlı tarihinden her yıl yaklaşık **9 soru** geliyor. Bu ünite XIX. yüzyılı, yani dağılma dönemini ve ıslahatları anlatıyor: ÖSYM 2012-2021 arasında buradan **22 soru** sordu.

Soruların 9'u **padişahlar ve ıslahatlardan** geldi: Sened-i İttifak, II. Mahmut, Tanzimat ve ıslahat fermanları. Kalanı Kanunuesasi ve fikir akımları ile Baltalimanı ve İngiltere'nin politikası. ÖSYM'nin sorduğu her bilginin yanında sorulduğu yıl yazıyor.

1 ÖSYM bu ünitelerden ne sordu?

22 sorunun 9'u tek konudan geldi: Padişahlar ve ıslahatlar.

Padişahlar ve ıslahatlar ■■■■■■■■ 9 soru

2013 Padişah ve yenilik eşleştirmesi 2013 II. Mahmut döneminde eğitim
2014 Tanzimat Fermanı'nın nedenleri 2016 Abdülaziz dönemi 2016 Encümen-i Danış
2017 II. Mahmut'un yenilikleri 2017 ıslahat Fermanı'nın amaçları
2019 II. Mahmut ve Heyet-i Vükela 2021 Sened-i İttifak

Dış siyaset, ekonomi ve göç ■■■■■■■■ 7 soru

2014 Ayastefanos Antlaşması 2015 Viyana Kongresi ve "hasta adam"
2016 İngiltere ve Kıbrıs 2017 İngiltere'nin Araplara halifelik telkini
2018 Baltalimanı'nın ekonomiye etkisi 2020 Baltalimanı Ticaret Antlaşması
2020 İskân-ı Muhacirin Komisyonu

Meşrutiyet ve fikir akımları ■■■■■■■■ 6 soru

2012 Kanunuesasi ile başlayan dönem 2013 İslamcılık 2015 Türkçülük ve temsilcileri
2016 Kanunuesasi'nin 8. maddesi 2018 Fikir akımı ve temsilci eşleştirmesi
2018 Kanunuesasi'nin getirdikleri

Yıllar 2012-2021 KPSS Genel Kültür testlerinden. Soruların metni ÖSYM'nin telifinde olduğu için burada yok; sorulan bilgi notlarda **KPSS 2019** gibi bir damgayla, sorulduğu yılla işaretli.

2 Zaman Çizelgesi

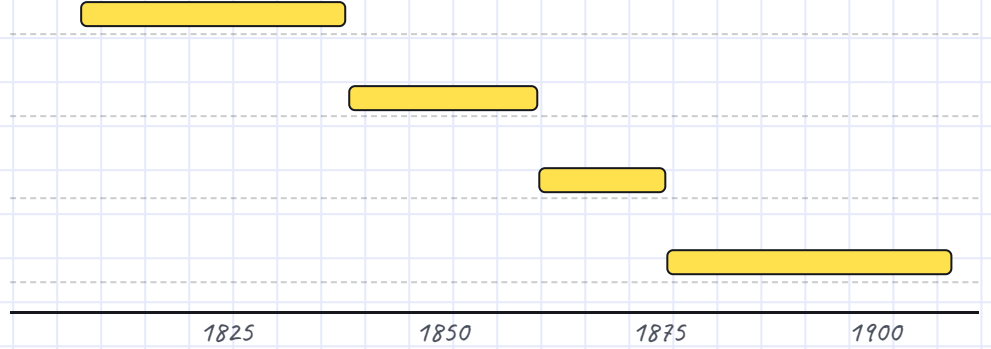
Hangi padişah?

II. Mahmut
1808 - 1839

Abdülmecit
1839 - 1861

Abdülaziz
1861 - 1876

II. Abdülhamit
1876 - 1909

Kilit tarihler

- 1808 • **Sened-i İttifak**: ayanlarla sözleşme. **KPSS 2021**
- 1815 • **Viyana Kongresi**: Rusya Osmanlı'yı "hasta adam" diye niteledi. **KPSS 2015**
- 1826 • **Vaka-i Hayriye**: Yenigeri Ocağı kaldırıldı. **KPSS 2017**
- 1831 • **Takvim-i Vekayi** ve ilk nüfus sayımı. **KPSS 2017**
- 1838 • **Baltalimanı Ticaret Antlaşması** (İngiltere). **KPSS 2020**
- 1839 • **Tanzimat Fermanı** (Abdülmecit). **KPSS 2014**
- 1851 • **Encümen-i Danış** kuruldu. **KPSS 2016**
- 1856 • **Islahat Fermanı**; **Paris Antlaşması** Karadeniz'i tarafsız yaptı. **KPSS 2017**
- 1876 • **Kanunvesasi**, I. Meşrutiyet (23 Aralık). **KPSS 2012**
- 1878 • **Ayastefanos** ve **Berlin**; İngiltere **Kıbrıs**'a yerleşti. **KPSS 2016**
- 1878 • II. Abdülhamit meclisi kapattı.
- 1882 • İngiltere **Mısır**'ı işgal etti. **KPSS 2017**

3 II. Mahmut (1808-1839)

Sened-i İttifak (1808)

- Sadrazam **Alemdar Mustafa Paşa** Rumeli ve Anadolu **ayanlarını** İstanbul'da topladı. **KPSS 2021**
- Ayanlar ve valiler padişaha **bağlılık** bildirdi; padişah eyaletlere **adil ve eşit vergi** koymayı taahhüt etti. **KPSS 2021**
- **Ayanların varlığı** resmen tanındı; padişahın yetkisi ilk kez bir belgeyle sınırlandı.

Askerî mi, idari mi?

ORDU

Askerî

- Sekban-ı Cedit (1808)
- Yeniçeri Ocağı kaldırıldı (1826)
- Asakir-i Mansure-i Muhammediye
- Mekteb-i Harbiye, Muzika-i Hümayun

MERKEZ TEŞKİLATI

İdari

- Nazırlıklar (bakanlıklar)
- Heyet-i Vükela (Bakanlar Kurulu)
- Muhtarlıklar
- Posta teşkilatı

↳ Merkez teşkilatındaki **idari** değişikliğe örnek **Heyet-i Vükela**; Sekban-ı Cedit, Harbiye ve Muzika askerî. **KPSS 2019**

Dönüm noktası

- 1826 **Vaka-i Hayriye**: Yeniçeri Ocağı kaldırıldı, ıslahatlara uygun ortam doğdu. **KPSS 2017**
- İlk resmî gazete **Takvim-i Vekayi** (1831): yenilikler kamuoyuna duyuruldu. **KPSS 2017**
- Posta teşkilatı ve muhtarlıklar: **merkezî yapı** güçlendi. **KPSS 2017**
- Fes ve pantolon; Avrupa'ya öğrenci; ilk nüfus sayımı (1831).

Eğitim

- Medresenin yanına modern **askerî ve sivil okullar** açıldı: eğitimde **ikilik** doğdu. **KPSS 2013**
- İstanbul'da **ilköğretim zorunlu** oldu; yurt dışına öğrenci gönderildi. **KPSS 2013**
- Okuryazarlık arttı; Batıdan yeni yöntem ve kurumlar alındı. **KPSS 2013**
- Tıbbiye (1827), Harbiye (1834), ilk rüştiyeler (1838).

⚠ ÖSYM tuzağı

II. Mahmut'un ıslahatları **halkın isteğiyle** yapılmadı, devlet eliyle yukarıdan yapıldı.

Döneminde **karma eğitime** de geçilmedi. **KPSS 2017**

④ Tanzimat ve Islahat Fermanları

İki ferman

1839 · ABDÜLMECİT

Tanzimat Fermanı

- Can, mal, namus güvencesi
- Vergide adalet, askerlikte düzen
- Yargısız ceza yok
- Kanunun üstünlüğü kabul edildi

1856 · ABDÜLMECİT

Islahat Fermanı

- Gayrimüslimlere eşit statü
- Devlet memuru olabilir, okul açabilir
- Avrupa'nın baskısıyla
- Amaç: parçalanmayı önlemek

↳ İki fermanı da **Abdülmecit** ilan etti; Abdülaziz değil. **KPSS 2013**

Tanzimat neden ilan edildi?

- Devleti **eski gücüne** kavuşturmak; tebaa arasında **eşitlik** sağlamak. **KPSS 2014**
- **Mısır** (Kavalalı) ve **Boğazlar** sorunlarında Avrupa'nın desteğini almak. **KPSS 2014**
- Avrupa'nın **iş işlerine** karışmasını önlemek. **KPSS 2014**
- **Şeriatı kaldırmak** amaç değildi; Osmanlı bunu hiçbir zaman amaçlamadı. **KPSS 2014**

Islahat Fermanı neden?

- Gayrimüslimlere Müslümanlarla **eşit statü**, devlet dairelerinde çalışma hakkı. **KPSS 2017**
- Dinî farkların yarattığı **gerilimi** azaltmak, yükümlülükleri herkese paylaştırmak. **KPSS 2017**
- Asıl amaç **parçalanmayı önlemektir**; laik bir düzen kurmak değil: devlet teokratik kaldı. **KPSS 2017**

KODLA

İki ferman, tek padişah: Abdülmecit

Tanzimat (1839) da Islahat (1856) da **Abdülmecit**'in. Abdülaziz'in adı **donanma** ve **Beylerbeyi Sarayı** ile anılır.

Padişah ve yeniliği

PADİŞAH	NE İLE ANILIR?
III. Selim (1789-1807)	Nizam-ı Cedit KPSS 2013
II. Mahmut (1808-1839)	Sened-i İttifak, Vaka-i Hayriye, Takvim-i Vekayi KPSS 2013
Abdülmecit (1839-1861)	Tanzimat ve Islahat fermanları, Encümen-i Danış KPSS 2013
Abdülaziz (1861-1876)	Dünyanın üçüncü büyük donanması, Beylerbeyi ve Çırağan sarayları; Balkan isyanları KPSS 2016
II. Abdülhamit (1876-1909)	Kanunvesasi ve I. Meşrutiyet; İslamcılık politikası KPSS 2013

Encümen-i Danış (1851)

- Abdülmecit döneminde kurulan bilimler akademisi. **KPSS 2016**
- Amaç **eğitim ve öğretimi geliştirmek** ve **bilim politikasını** belirlemek; diplomasi değil. **KPSS 2016**

⚠ ÖSYM tuzağı

Islahat Fermanı laik düzen kurmak için ilan edilmedi; Tanzimat da şeriatı kaldırmak için değil. **KPSS 2017**

5) Kanunvesasi ve Fikir Akımları

I. Meşrutiyet (23 Aralık 1876)

- İlk anayasa **Kanunvesasi**: anayasal düzene ve **parlamentolu** hayata geçildi. **KPSS 2012**
- Meclis-i Umumi iki kanatlı: seçilen **Meclis-i Mebusan**, padişahın atadığı **Meclis-i Ayan**. **KPSS 2018**
- Tebaanın **bütün unsurları** mecliste temsil edildi; halk yönetime **sınırlı** katıldı. **KPSS 2018**
- Hükümet **padişaha** karşı sorumluydu; padişahın **yürütme yetkisi** sürdü, meclisi kapatabiliyordu. **KPSS 2018**
- Halifelik, şeyhülislamlık ve şer'i kurallar sürdü: **teokratik yapı** bitmedi. **KPSS 2012**
- 1878: II. Abdülhamit 93 Harbi'ni gerekçe gösterip meclisi kapattı.

8. madde: Osmanlı vatandaşlığı

- Din ve mezhep ayrımı gözetmeden Osmanlı uyruğundaki herkes **Osmanlı** sayıldı. **KPSS 2016**
- Amaç: ayrılıkçılığı önlemek, toplumu Osmanlı adı altında **bütünleştirmek**, din ve mezhep ayrımını kaldırmak. **KPSS 2016**
- Padişahın yetkisini **kısıtlamak** bu maddenin amacı değildi. **KPSS 2016**

Fikir akımları

TANZİMAT'TAN

Osmanlıcılık

Din ve dil ayrımı olmadan
Osmanlı birliği; Namık Kemal.
Balkan Savaşları'yla göktü

KPSS 2018

II. ABDÜLHAMİT'TE DEVLET POLİTİKASI

İslamcılık

Halifelik ön planda; Said Halim
Paşa, Mehmet Akif. I. Dünya
Savaşı'nda Arap isyanıyla
göktü

KPSS 2013

XIX. YY SONU

Türkçülük

Dil, kültür, ekonomi; Ziya
Gökalep, Yusuf Akçura,
Gaspıralı İsmail, Mehmet
Emin Resulzade

KPSS 2015

AVRUPA ÖRNEK

Batıcılık

Abdullah Cevdet; Avrupa'nın
bilim ve kültürü

KPSS 2018

YERİNDEN YÖNETİM

Adem-i merkeziyetçilik

Prens Sabahattin; kişisel
girişim

KODLA

Gökalp Akçura Gaspıralı

GAG: Türkçülüğün üç adı. Said Halim Paşa İslamcı (Batıcı değil), Abdullah Cevdet Batıcı, Namık Kemal Osmanlıcı, Prens Sabahattin adem-i merkeziyetçi.

⚠ ÖSYM tuzağı

İslamcılık I. Meşrutiyet'le değil, **I. Dünya Savaşı**'nda Arapların isyanıyla etkisini yitirdi. Kanunvesasi de padişahın **yürütme yetkisini** bitirmedi. **KPSS 2013**

6) Ekonomi ve Dış Siyaset

Baltalimanı Ticaret Antlaşması (1838)

- İngiltere ile; Mısır sorununda İngiliz desteği için imzalandı. **Tekel** usulü kalktı, gümrük düştü. **KPSS 2020**
- Yabancı tüccar iç ticarette serbest kaldı; yün, pamuk, ipek gibi ham maddeler serbestçe ihraç edildi. **KPSS 2020**
- Sonuç: Osmanlı **açık pazar** oldu, **yerli sanayi** çöktü, kapitülasyonların kapsamı genişledi, ham madde çıkışı kolaylaştı. **KPSS 2018**
- **Tarımsal üretim** düşmedi. **KPSS 2018**

KODLA

Baltalimanı sanayiye balta vurdu

Tekel kalktı, gümrük düştü, İngiliz malı ülkeyi sardı: **yerli sanayi** çöktü. Tarım düşmedi.

İngiltere: önce koru, sonra paylaş

- 1 XIX. yüzyıl ortasına kadar Osmanlı'yı **korudu**: Rusya Boğazlardan Akdeniz'e inmesin.
- 2 1878: koruma karşılığında **Kıbrıs**'a yerleşti (Rodos, Girit ya da Kırım değil). **KPSS 2016**
- 3 1882: **Mısır**'ı işgal etti. **KPSS 2017**
- 4 1880'lerden sonra Araplara "halifelik sizin hakkınız" dedi: halifeliği kendi çıkarına kullanmak, Osmanlı'yı zayıflatmak, **sömürge yollarını** korumak için. **KPSS 2017**

↳ Arapları **tek devlette birleştirmek** İngiliz amacı değildi: savaştan sonra Ortadoğu'da birden çok manda devleti kuruldu. **KPSS 2017**

93 Harbi ve iki antlaşma (1878)

- **Ayastefanos**: Büyük Bulgaristan; Kars, Ardahan, Batum ve Doğubeyazıt Rusya'ya; Ermenilerin yaşadığı yerlerde ıslahat; Bosna-Hersek'e özerklik. **KPSS 2014**
- **Berlin**: Büyük Bulgaristan bölündü, Doğubeyazıt geri verildi; Ermeni meselesi uluslararası sorun oldu.
- Karadeniz'in savaş gemilerine kapalı olması **1856 Paris**'in hükmüydü; Ayastefanos'un değil. **KPSS 2014**

Göç ve "hasta adam"

- Balkanlar, Kırım ve Kafkasya'dan Anadolu'ya göç: göçmenleri düzenli yerleştirmek için **İşkân-ı Muhacirin Komisyonu** kuruldu (Abdülmecit dönemi). **KPSS 2020**
- **Viyana Kongresi**'nde (1815) Osmanlı'yı "hasta adam" diye niteleyen **Rusya** oldu. **KPSS 2015**

⚠ ÖSYM tuzağı

Baltalimanı **tarımsal üretimi** düşürmedi; yerli sanayiye çökertti. Göçmen komisyonu da **İşkân-ı Muhacirin**; Darüleytam ya da Hilal-i Ahmer değil. **KPSS 2018**

7 ÖSYM tuzakları: tek sayfada

Her çıkmış sorunun bir tuzağı var. Sınavdan önceki son tekrar için bu liste yeter.

- 1 Kanunvesasi ile teokratik yapı sona ermedi; halifelik ve şer'i kurallar sürdü. **KPSS 2012**
- 2 Islahat Fermanı'nı Abdülmecit ilan etti; Abdülaziz değil. **KPSS 2013**
- 3 II. Mahmut döneminde karma eğitime geçilmedi; eğitimde ikilik doğdu. **KPSS 2013**
- 4 İslamcılık I. Meşrutiyet'le değil, I. Dünya Savaşı'nda Arap isyanıyla etkisini yitirdi. **KPSS 2013**
- 5 Tanzimat'ın amacı şeriatı kaldırmak değildi. **KPSS 2014**
- 6 Karadeniz'in savaş gemilerine kapalı olması Ayastefanos'un değil, 1856 Paris'in hükmü. **KPSS 2014**

- 7) Viyana Kongresi'nde Osmanlı'yı "hasta adam" diye niteleyen Rusya. **KPSS 2015**
- 8) Gaspıralı İsmail, Resulzade ve Mahmut Celaleddin Paşa Türkçü; dil, kültür ve ekonomiye ağırlık verdi. **KPSS 2015**
- 9) Güçlü donanma, Beylerbeyi ve Çırağan sarayları Abdülaziz dönemine ait. **KPSS 2016**
- 10) 8. madde Osmanlı vatandaşlığını tanımlar; padişahın yetkisini kısıtlamak amacı değil. **KPSS 2016**
- 11) Encümen-i Daniş eğitim ve bilim içindi; diplomasiyle ilgisi yok. **KPSS 2016**
- 12) İngiltere'nin koruma karşılığı yerleştiği yer Kıbrıs (1878); Rodos, Girit ya da Kırım değil. **KPSS 2016**
- 13) II. Mahmut'un ıslahatları halkın isteğiyle değil, yukarıdan yapıldı. **KPSS 2017**
- 14) Islahat Fermanı'nın amacı laik düzen değil, parçalanmayı önlemektir. **KPSS 2017**
- 15) İngiltere Arapları tek devlette birleştirmek istemedi; halifelığı kendi çıkarına kullanmak istedi. **KPSS 2017**
- 16) Baltalimanı tarımsal üretimi düşürmedi; yerli sanayiye çökertti. **KPSS 2018**
- 17) Said Halim Paşa İslamcı; Batıcılığın adı Abdullah Cevdet. **KPSS 2018**
- 18) Kanunvesasi padişahın yürütme yetkisini bitirmedi; parlamento ve temsil getirdi. **KPSS 2018**
- 19) II. Mahmut'un merkez teşkilatındaki idari yeniliği Heyet-i Vükela; Sekban-ı Cedit, Harbiye ve Muzika askerî. **KPSS 2019**
- 20) Tekeli kaldırıp gümrüğü düşüren antlaşma Baltalimanı (1838); Hünkâr İskeleyi ya da Küçük Kaynarca değil. **KPSS 2020**
- 21) Göçmenleri yerleştirmek için kurulan İskân-ı Muhacirin Komisyonu; Darüleytam ya da Hilal-i Ahmer değil. **KPSS 2020**
- 22) Ayanların bağlılık bildirip padişahın adil vergi sözü verdiği belge Sened-i İttifak; Tanzimat ya da Vilayet Nizamnamesi değil. **KPSS 2021**

8) Kendini dene: doğru mu, yanlış mı?

Önce D ya da Y'yi işaretle; cevaplar sayfanın sonunda.

1. Sened-i İttifak ile ayanların varlığı resmen tanındı.	☐ D ☐ Y
2. Baltalimanı Antlaşması Fransa ile imzalandı.	☐ D ☐ Y
3. Islahat Fermanı'nı Abdülaziz ilan etti.	☐ D ☐ Y
4. Tanzimat Fermanı ile şeriat yürürlükten kaldırıldı.	☐ D ☐ Y
5. Heyet-i Vükela II. Mahmut döneminde kuruldu.	☐ D ☐ Y
6. II. Mahmut döneminde karma eğitime geçildi.	☐ D ☐ Y
7. Kanunvesasi ile padişahın yürütme yetkisi sona erdi.	☐ D ☐ Y
8. Kanunvesasi'nin 8. maddesi Osmanlı vatandaşlığını tanımlar.	☐ D ☐ Y
9. Ziya Gökalp Türkçülük akımının temsilcisidir.	☐ D ☐ Y
10. Said Halim Paşa Batıcılığın temsilcisidir.	☐ D ☐ Y
11. İslamcılık I. Meşrutiyet'in ilanı ile etkisini yitirdi.	☐ D ☐ Y
12. İngiltere 1878'de Kıbrıs'a yerleşti.	☐ D ☐ Y
13. Encümen-i Daniş diplomasiyi örgütlemek için kuruldu.	☐ D ☐ Y
14. İskân-ı Muhacirin Komisyonu göçmenleri yerleştirmek için kuruldu.	☐ D ☐ Y

Cevaplar

1. D 1808, Alemdar Mustafa Paşa.	8. D Din ve mezhep ayrımı gözetmeden.
2. Y İngiltere ile, 1838.	9. D Yusuf Akçura ve Gaspıralı İsmail de.
3. Y Abdülmecit, 1856.	10. Y İslamcı; Batıcı Abdullah Cevdet.
4. Y Kaldırılmadı; kanunun üstünlüğü kabul edildi.	11. Y I. Dünya Savaşı'nda Arap isyanıyla.
5. D Bakanlar kurulu; idari yenilik.	12. D Osmanlı'yı koruma karşılığında.
6. Y Karma eğitim Cumhuriyet döneminde.	13. Y Eğitim ve bilim politikası için (1851).
7. Y Sürdü; hükümet padişaha karşı sorumluydu.	14. D Abdülmecit döneminde.

Kaynak: Konu kapsamı ve ağırlık: ÖSYM 2026-KPSS Kılavuzu, Tablo 1. Soru yılları: ÖSYM 2012-2021 KPSS Genel Kültür testleri.